Despre un dictionar aparte

Matei Bejenaru

Text publicat in *Suplimentul de cultura*, septembrie 2005

Abricos, aburca, acarcum, acarcind, acarnita, acatii, acatarii, achipui, aciform, acin, acioa, acolisi, acolo, acoperis, acufunda, adalbi, adaosag, adapoi, adapost, adevarat, adeveri, adeverinta, adinc, adunatoare, afacere, afara de, afif, afion, afisuri, aftoni, aftonit, afuma, afumator, anghelusca, agheluta, aghesmui, aghiuta, agonesita, agoniseala, agris, agrisa, agud…

Acestea sint cuvintele din prima pagina a Dictionarului Moldovenesc – Romanesc, aparut la Chisinau in 2003, sub indrumarea lui Vasile Istrati si in timpul presedintelui comunist Mihail Voronin. Probabil ca lingvistii romani s-au pronuntat deja asupra acestei anomalii stiintifice. Ceea ce vreau sa va spun este felul in care eu ca artist am "prelucrat artistic" aceasta situatie absurda. In anul 1998 am fost invitat sa particip la Festivalul international de performance "Surisul Giocondei" de la Chisinau si am fost pus intr-o dilema in privinta alegerii proiectului pe care urma sa il fac acolo. Pentru ca problema limbii moldovenesti era si atunci un subiect intens discutat in timpul lui Mircea Snegur, am hotarit sa fac un performace dificil care a constat in citirea fara nici o pauza a Micului dictionar al limbii romane, cu ocazia petrecerii de deschidere a evenimentului. Aceasta a avut loc intr-un turn din centrul orasului intr-un restaurant de la ultimul nivel. Un balcon circular dadea posibilitatea de a vedea o panorama a orasului. Dupa momentele dificile de inceput, am hotarit sa incep performance-ul in balcon citind pe nerasuflate cu fata la pereti cuvintele limbii romane. Dupa citeva minute, nu m-am mai concentrat la atmosfera din jur, nici la semnificatia cuvintelor recitate si am intrat intr-un fel de automatism mental care m-a ajutat sa pot sa citesc timp de 5 ore fara nici o pauza… Cu toate cu unii rau-voitori, probabil artisti care doreau sa imi "strice" lucrarea artistica, ori binevoitori minati de motive umanitare, mi-au oferit apa, vodca ori vin, eu nu le-am dat atentie si mi-am vazut de proiect si "am vorbit la pereti cuvintele romanesti". Nu cred ca am sarit vre-unul din cele 12.000 de cuvinte (trebuie sa ma credeti pe cuvint).

Cinci ani mai tirziu, dupa aparitia dictionarului amintit, am refacut performanta, schimbind modul de citire: pe terasa Uniunii Scriitorilor din Chisinau, am citit alternativ cite o pagina din dictionarul moldovenesc-romanesc si una din micul dictionar folosit in 1998. De fapt, am introdus regionalismele in fondul principal de cuvinte…

Am continuat acest tip de performance si in anii urmatori, spre exemplu, la Łodz, in Polonia, am citit intr-o noapte toate numele polonezilor asasinati de NKVD-ul lui Stalin in padurea Katyn in 1941, cu gindul la drama bunicului meu povestita de tata. Pentru mine, performance-urile de vorbire, au fost o incercare de a impinge limitele fiziologice ale vorbirii, un mod de a lucra cu cuvintele, vazute ca o baza de date organizate intr-o ordine alfabetica si o posibilitate de a reactiona la un context politic, social, istoric prin limbaj. De fapt, limba, in cazul Republicii Moldova, este un subiect de disputa politica, tocmai datorita puterii ei de a da identitate. Pentru mine, nu este intimplator, ca in culturile mici, si nu numai, scriitorii au o pozitie dominanta pentru ca unealta lor de lucru este limba, primul element care da identitate.